

מערך שיעור למורה

מבראשית

תנועה חברתית רוחנית
The Foundation
for Jewish Renaissance

גליון
1

להעברת שיעור בכיתה במסגרת לימוד
הדף השבועי - מבראשית

י"ג חשוון תשס"ז | 4/11/06

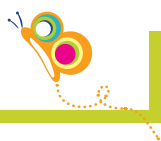
פרשת לך-לך

מפרק י"ב פסוק א' עד פרק י"ז פסוק כ"ז

למורה שלום,

בימים אלו אנו מפיקים מערך שיעור למורה להעברת שיעור בכיתה במסגרת לימוד הדף השבועי של תנועת מבראשית. השיעור מיועד להעשיר את הלימוד השבועי ולאפשר לך המורה להתמקד בנושא ערכי מתוך הדף עם מהלך מתודי מובנה. בדף זה הושקעה מחשבה רבה ואנו תקווה שהוא יסייע לך ולתלמידיך בלימוד הדף השבועי. תוכלי להוריד את מערך השיעור גם באתר "מבראשית" www.mibereshit.org ולהעביר אלינו משוב.

בהצלחה, צוות מבראשית

נושא השיעור: פדיון שבויים

■ **פסוק מוצא:** "וישמע אברם כי נשבה אחיו וירק את חניכיו ילידי ביתו... וירדף עד דן... וגם את לוט אחיו ורכשו השיב..." (בראשית י"ד, י"ז-ט"ז)

■ **רקע:** "מלחמת העולם הראשונה מתנהלת בפרשתנו: בעמק השידים, הוא אזור ים המלח, מתנהלת מלחמה עולמית בין ארבעה מלכים מצד אחד לבין חמישה מלכים מהצד השני. תוך כדי המלחמה הגדולה הזו מתרחש אירוע נוסף, לכאורה שולי ולא חשוב: ארבעת המלכים, שניצחו במלחמה את חמשת המלכים, לוקחים בשבי את אחיינו של אברהם - לוט, המתגורר בסדום: "ויקחו את-לוט ואת-רכשו בן-אחי אברם וילכו והוא ישב בסדום" [בראשית י"ד, י"ב]." (מתוך מדורו של הרב מרדכי אלון בדפי פרשת השבוע "מבראשית")

■ בפרשתנו, אנו קוראים על פודה השבויים היהודי הראשון: אברהם אבינו. מעשה אברהם והאירועים בימינו מזמנים לנו עיון בשאלת פדיון שבויים העולה על סדר היום הציבורי לעיתים קרובות מאד, ובמיוחד היום עת פרצה מלחמת לבנון השנייה בעקבות לקיחתם בשבי של חיילי צה"ל. כבר אצל חז"ל אנו רואים התייחסות למצוות פדיון שבויים כאחת החובות היסודיות ביהדות ובעם ישראל עד כדי שמי שנמנע מפעולה מיידית להבטחת שחרורו של שבוי - כמוה כשפיכת דמו. אפילו ספר תורה יש למכור כדי לאסוף כסף לפדיון שבויים. הרמב"ם, בהלכות מתנות עניים, פסק:

"פדיון שבויים קודם לפרנסת עניים ולכסותן, ואין לך מצוה גדולה כפדיון שבויים, שהשבוי הרי הוא בכלל הרעבים והצמאים והערומים, ועומד בסכנת נפשות". (הלכות מתנות עניים, פרק ח, הלכה י)

אדם הנמצא בשבי, חשוף לסכנות רבות: רצח על ידי שבוי, רעב, קור, מחלות ועוד, ולכן יש לפדות אותו לפני שדואגים לכל אדם אחר. בעבר, החובה לפדות שבויים, שנמכרו לעבדות או שנחטפו עד ששולם עבורם כופר, בוצעה באמצעות קרן קהילתית שנתנה ביטוי ממשי לאמרה: "כל ישראל ערבים זה לזה". המושג ערבות, לקוח מעולם הכספים: ערבות מתקיימת כאשר א' מתחייב כלפי ג' לשלם את חובו של ב', אם ב' לא יפרע

את החוב. אנו, עם ישראל, ערבים ומחויבים לכל אחד מהעם ורש"י פירש:
"כל ישראל ערבים זה בזה". (ויקרא כ"ו ל"ז)

המדרש מביא משל על הערבות של עם ישראל אחד כלפי השני:

"משלו בזה במי שקודח בספינה תחתיו צעקו עליו כל אנשי הספינה מה זו אתה עושה, השיב להם הלא תחתי אני קודח. אמרו לו אם יכנסו המים תחתך אז תטבע הספינה מכל וכל" (כלי יקר על ויקרא י"ט, יז; מדרש רבה ויקרא ד'), כאבו של יהודי בכל מקום בעולם- גורם לכל אחד מישראל לכאוב גם כן. ואין זה משנה כלל היכן הוא מצוי. כך ניתן להסביר את הסיוע והדאגה הרבה של יהודי התפוצות, לישובים בגבול, למעוטי יכולת, לשבויים ולכל יהודי הנתון בצרה. עם ישראל תמיד נזעק לעזרת אחיו בכל מקום- בארץ ובעולם, אם על ידי שליחת מסוקים, חילוץ, הספקת מזון, ציוד, תרופות, תפילה וכל עזרה אחרת. מכח הערבות ההדדית, פועלת גם היום מדינת ישראל לשחרור השבויים שבידי האויב ומקווה להמשיך בדרכו של אברהם אבינו- פודה השבויים הראשון.

רעיונות מנחים לדיון: ניתן לערוך דיון סביב הרעיונות הבאים:

- החשיבות בשחרור שבויים
- דילמה: האם יש לשחרר שבויים בכל מחיר?

בימי אברהם:

מדוע אברהם פטור מלפדות את לוט מהשבי?	מדוע אברהם צריך לפדות את לוט מהשבי?
אברהם עלול להסתבך בקרב	אברהם צריך להתאמץ ולהשתדל למרות הסיכונים
לאברהם אין חיילים מיומנים כמו חיילי ארבעת המלכים	אברהם סומך על ה' שיסייע לו לעזור לאחיו
לוט בחר להפרד מאברהם ולגור בסדום	למרות הפרידה מלוט- אברהם חייב לדאוג לבן משפחתו

בימינו:

בעד שחרור שבויים בכל מחיר	נגד שחרור שבויים בכל מחיר
יש לסכן חיי חיילים להצלת שבויים או נפגעים	עלול לגרום לחטיפות חיילים נוספות
חייל צה"ל שיוצא למלחמה צריך להיות בטוח שהמדינה תעשה כל שביכולתה לשחררו אם יפול בשבי	המחבלים המשוחררים מצטרפים אל חבריהם ומגבירים את הסיכון הביטחוני של אזרחי המדינה בעתיד.
שום מחיר לשחרור חיילים שבויים אינו מופרז	שחרור מאות מחבלים תמורת חיילים אחדים הוא מחיר מופרז ואסור לשלמו על פי הכלל "אין פודים את השבויים יתר עד כדי דמיהן" (הרמב"ם).
יש להתחשב בסבל משפחות השבויים	

חשוב לציין:

בשונה מגישת הרמב"ם אותה הצגנו בראשית השיעור, ניתן לראות את גישתו של המהר"ם מרוטנברג: המהר"ם מרוטנברג, ר' מאיר בן ברוך, גדול חכמי גרמניה במאה ה-13, נאסר בעקבות הלשנה זדונית והשלטונות דרשו כופר אדיר על מנת לשחררו. אף שהקהילות היהודיות היו מוכנות לשלם את מלוא הכופר הוא אסר עליהם לפדות אותו ולשלם, בהסתמכו על ההלכה "אין פודים את השבויים יתר עד כדי דמיהן". לאחר שבע שנות מאסר הוצא המהר"ם להורג.

המהר"ם מרוטנברג - רבי מאיר בן ברוך מרוטנברג (1293-1215). נול בוורמס שבגרמניה. התחיל כרב בגרמניה ובסוף ימיו היה רבה של כל יהדות אשכנז. המהר"ם כתב פיוטים רבים, ספרות שו"ת וכן פירושים על סדר זרעים וטהרות במשנה. בעקבות הלשנה לשלטונות נכלא המהר"ם. לאחר שבע שנים בכלא הוצא להורג על ידי הקיסר רודולף הראשון בגרמניה.

- לאור מעשיו של אברהם אבינו - כיצד ניתן להסביר את דברי חז"ל: "מעשה אבות- סימן לבנים"?
- מה אנו יכולים לעשות למען שחרור השבויים?

את הפעילות ניתן להתאים לגיל הילדים ורמתם. פעילות זו, מזמנת עיון ולימוד אודות שבוינו.

הפקת לוח כיתתי להצגת קטעי עיתונות ומידע אודות השבויים

כתיבת מכתבי עידוד למשפחות השבויים

עיצוב כרזות וסטיקרים הקוראים לשחרור השבויים

במסורת היהודית קיימת תפילה מיוחדת להחזרת השבויים:

"מי שברך אבותינו, אברהם יצחק ויעקב משה ואהרן דוד ושלמה, ואמותינו שרה רבקה רחל ולאה, הוא יברך את החילים החטופים והשבויים בידי אויבנו

צבי בן פנינה פלדמן	גלעד בן אביבה שליט
יקותיאל יהודה נחמן בן שרה כץ	אלדד בן טובה רגב
רון בן בתיה ארד	אהוד בן מלכה גולדווסר
גיא בן רינה חבר	זכריה שלמה בן מרים באומל

הקדוש ברוך הוא ישמרם ויצילם מכל צרה ומצוקה ומכל נגע ומחלה. וימלא רחמים עליהם להחלימם ולרפאתם להחזיקם ולהחיותם ויוציאם במהרה לחרות עולם בחזרה לחיק משפחותיהם. יזכו לאורך ימים ושנות חיים ברוב עוז ושלוש. ובזכות אמהות ואבות תושיע בנים, ויקים בהם הפסוק "הוציאה ממסגר נפשי להודות את שמך" השתא בעגלא ובזמן קריב ונאמר אמן.

לימוד השיר: "כשתבוא"

השיר, שנכתב בידי אהוד מנור, הולחן ובוצע על ידי בועז שרעבי מתאר את שובו של רון ארד הביתה. סא"ל רון ארד - נווט קרב בחיל האוויר הישראלי, שנפל בשבי, החודש, לפני עשרים שנה, בשנת 1986. ארד טס כנווט מטוס פאנטום לגיחת תקיפת מטרות מחבלים באזור צידון שבלבנון. תקלה טכנית גרמה לפיצוץ תחמושת בקרבת המטוס ושני אנשי הצוות נטשו, הטייס חולץ על ידי מסוק קוברא, והנווט ארד נפל בשבי בידי ארגון אמל השיעי. מדינת ישראל עשתה מאמצים רבים ומגוונים לשחרורו- אך כולם כשלו. רון נשוי לתמי ואב לבת בשם יובל.

כשתבוא | אהוד מנור

כשתבוא הביתה מן הקור הביתה אל האור הלב ירעד.	ואם בעצב תתעטף נשיר לך בשקט נשיר לך ברוך	כשתבוא ביום מן הימים ימים שנחתמים בקצה תפילה.
כשתבוא מבעד לדמעות תבחין באותיות לחופש נולד.	- ונחכה, ונלטף עד שתצטרף ואז נשיר ברון...	כשתבוא נגיש לך פרחים, פרחים שנפתחים ללא מילה.
ואם תהיה עייף	נשיר ברון...	ואם תהיה עייף

לך המורה...

את הערבות ההדדית מיטיב לתאר, מתוך נסיונו, הרב ישראל מאיר לאו בספרו "אל תשלח ידך אל הנער":

"בוכנוולד - המנהרה האפלה וניצוצות האור ירדנו מהקרן במהירות והגענו לשער הברזל של המחנה, שעליו התנוססו המילים הגרמניות: "כל אדם לגורלו". המשפט הזה נחרת עמוק בראשי והוא אינו מניח לי גם היום. לעיתים מזמנות אני חושב עליו ועל כמות האכזריות והציניות שהכילו בתוכן שלוש המילים הללו. איזה גורל איום ונורא נכון היה במקום הארור ההוא לאנשים - שאחרים ניסו, בכל דרך שהיא, לגזול מהם את צלם האדם שלהם. כמה בדידות היתה במשפט וכמה אירוניה, שהרי גורלו של אף אחד מבאי השער בבוכנוולד לא היה בידו. הנאצים, מפקדי המחנה וחייליו, הם ששלטו בנו ללא מצרים. המשפט שהולחם אל תוך שער הברזל עלה במוחי בהזדמנויות רבות ושונות. במאי 2004 פעלו כוחות צה"ל במחנה זייתון בעזה. נגמ"ש שבו נסעו חיילי "גבעתי" עלה על מטען. הנגמ"ש התפוצץ וגופות החיילים הועפו למרחוק. שרידי הגופות הוחזקו בידי המחבלים, שהשתייכו לג'יהאד האיסלאמי. רשויות צה"ל פנו אלי בשאלה האם יש לשאת ולתת עם המחבלים כדי להשיב - ולו שריד אחד מגופותיהם של החיילים - לקבורה. תשובתי היתה פסקנית וחד-משמעית: אף אחד - לא לוחם ולא שריד של גופה - לא יושאר לגורלו. ברית כרותה בין ממשלת ישראל לצבא הגנה לישראל, להשיב בנים לחיק משפחותיהם. אם חס ושלום יאונה אסון, יש להשיבם בכבוד הראוי ולהבטיח שלא יימחה שמם מישראל. המורל של כל לוחם עלול להיפגע אם בצאתו לקרב - או לביצוע משימה - יקנן בו הספק שמא יופקר ויינטש אם ייפגע חלילה. ועל-כן, לא רק לכבוד המתים, אלא גם לבטחונם ולשלומם של החיים, מצווים אנו לעשות כל מאמץ כדי להשיבם לחיק משפחותיהם. הכוח המוסרי המנחה את צה"ל ואת מדינת ישראל, תמציתו בפסוק: "כל ישראל ערבים זה לזה", שהוא היפוכו המוחלט של "כל אדם לגורלו", הממצה את הוויית בוכנוולד".

"אל תשלח ידך אל הנער" עמוד 45, הרב ישראל מאיר לאו, הוצאת ידיעות אחרונות

מערך השיעור מופיע באתר מבראשית www.mibereshit.org היכנסו ל"מערכי שיעור למורה" באתר והורידו את המערך בכל שבוע ללא תשלום. ניתן גם לקבל את המערך ישירות למייל האישי. פרטים באתר.

www.mibereshit.org

מנהל חינוכי: יקי מנדלסון
מנהל התכנית: יוחאי אטיאס
מנכ"ל: אבי וורצמן
סמנכ"ל לוגיסטיקה: שגיב תורג'מן
כתובה: שרית גזבר
רכזת פיתוח: טל איתן

"מבראשית" רח' שלמה הלוי 5, ת.ד. 45224 הר חוצבים, ירושלים מיקוד 91450 טל: 02-5887888 פקס: 02-5713424

E-mail: info@mibereshit.org אתר האינטרנט: www.mibereshit.org